

ILZE LĀCE

PLĒŠPUTNAM
LĪDZI

ILZE LĀCE

ROMĀNS AR STĀSTIEM

PLĒŠPUTNAM
LĪDZI

821.174-3

La 090

STARPTAUTISKĀ RAKSTNIEKU
UN TULKOTĀJU MĀJA

Pateicība Ventspils Starptautiskajai Rakstnieku un tulkotāju mājai

Grāmata izdota ar Valsts kultūrkapitāla fonda atbalstu

Vitas Lēnertes vāka dizains

Andreja Bovtoviča ilustrācijas

Šis ir ar autortiesībām aizsargāts darbs. Darba reproducēšana vai jebkāda cita neatļauta izmantošana ir autortiesību pārkāpums. Par autortiesību pārkāpšanu ir paredzēta atbildība Krimināllikuma 148. pantā.

© Ilze Lāce, 2024

© Literārā apdare, izdevums, mākslinieciskais noformējums,

Apgāds Zvaigzne ABC, 2024

ISBN 978-9934-32-822-0

*Tiem, kuri nepadodas un tic, ka dzīve ir interesanta
līdz pēdējam elpas vilcienam.*

Rudens. Ievads

Rudens vienmēr ir bijis mans gadalaiks. Piederu pie tiem, kas labprāt pirktu smaržas ar rudens lapu aromātu, kam vislielāko prieku sagādā krēslas stundas pie kamīna ar tējas krūzi un grāmatu, bet visskaistākā mūzika šķiet lietus džezs uz skārda palodzēm. Tomēr man rudens nav tikai miera un pārdomu laiks. Rudens ir arī sākums – idejām un darbiem. Pamēģināt kaut ko jaunu, pārvākties uz citu dzīvesvietu, atsākt kaut ko sen nedarītu.

Mēs atbraucām septembrī, kārtējo reizi iegādājušies īpašumu Nomaļā Vācijas kalnu ciematā ne tik daudz ar prātu, cik ar emocijām. Jo tā lielā, baltā māja, kādreizējā smēde, kļiedza pēc palīdzības. Stalto, no prāviem akmeņiem mūrēto augumu plosīja efeju saknes, iekštelpas oda pēc pelējuma, dārzs bija pārvērties džungļos, kuros dominēja dzeloņplūmītes un grimoņi. Aģents, kas bija mūs šurp atvedis, toreiz atvainojās – lievenis putnu mēslu notašķīts, jo tie efejās savijuši ligzdas, bet bēniņos dzīvojot jenots. Pie pakāpieniem auga lekna bērzu bekas. Un tas viss uz ciema galvenās ielas. Pirmā doma bija – te būs jāiegulda pārāk daudz darba un naudas. Bet, aizgājuši līdz vārtniņiem, saskatījāmies un sapratām, ka nevaram šo cietējēku pamest liktenim, jo... gluži vienkārši tā ir mūsu.

Ar mačeti rokā vīrs jau kā īpašnieks izlauzās līdz dārza galējam stūrim un priedīgi paziņoja, ka tur augot veca plūme ar ļoti saldiem augļiem. Jenots diezgan ilgi centās dabūt mūs prom, liekot *kluci* pie parādes durvīm, tad mitējās un vēlāk aprobežojās ar manu puķu dobjū postīšanu. Bēniņos atradām viņa senča mūmiju.

Oktobris atrāva vaļā savu pelēko lietusmēteli, ļaujot visā krāšņumā ieraudzīt raibo vesti. Izzāģējām izstīdzējušos, pret ielu draudīgi noliekušos kokus. Dārzs dziļi ievilka elpu. Sāku piesardzīgi izpētīt apkārtnes mežus, virzīties aizvien tālāk gar upes krastu. Uzzināju, ka apaļie milzu akmeņi mežā patiesībā nav nekādi akmeņi, tās ir lavas bumbas, bet dziļās ielejas ir pirms gadu tūkstošiem apdzisušo vulkānu krāteri.

Tik daudz visādu putnu! Debesis vīrs novāktajiem labības laukiem pilnas ar plēšputniem – vanagi un piekūni medī peles, upmalā tādi kā miniatūri pelikāni, gan balti, gan melni. Meža zosis reizēm par atpūtas vietu izvēlas tuvīno pļavu, baltspalvaino ķermeņu simti virmo kā dzīvs paklājs.

Svaigā gaisa pieplūdums iztīrīja manas ar biroja statistiskajiem putekļiem un pilsētas dvingu piesārņotās plaušas un atdzīvināja vienmuļi stresainā darba notrulinātās smadzenes. Ir sākusies pavisam cita dzīve, ko gribas piefiksēt. Nē, negrastos rakstīt dienasgrāmatu, kurā ik dienas atskaitītos par darbiem, kas darīti, vai ēdieniem, kas gatavoti, kaut arī tā ir būtiska dzīves sastāvdaļa. Gribētu rakstīt par cilvēkiem un sajūtām. Bet cilvēku te ir maz, toties sajūtu buķete plaukst un zied. Cilvēkus vajadzēs

izdomāt, sajūtas – turēt grožos, lai nebrauc no viena grāvja otrā.

Pirms tam esmu dienasgrāmatu rakstījusi tikai vienu reizi, pēdējā pamatskolas gadā. Nopirku rūtiņu kladi dzīvespriecīgi zaļos dermatīna vākos un rakstiju ar melnu lodīšu pildspalvu, lai būtu atšķirība no skolā uzdotajiem sacerējumiem. Un jau pēc pāris ierakstiem sāku melot. Labi, var neteikt tik skarbi – sāku fantazēt. Nekādi nespēju samierināties ar neinteresantu, nedramatisku dienas notikumu piefiksēšanu. Garlaicība – depresīva noskaņojuma māte. Ko tik cilvēki nedara, lai no tās izvairītos. Brīžiem rodas iespaids, ka pat dažādi starptautiski konflikti un apvērsumi ir zemapziņā turētas masveida garlaicības sekas. Ja cilvēks neprot iekustināt, dažādot savu iekšējo pasauli, pārmaiņas, ko šī neprasmē rada ārējā dzīvē, reizēm ir ekstrēmas, pat letālas.

Bet par tām fantāzijām... Nē, es necentos sevi izskaistināt vai noslēpt kādus pārdzīvojumus, gluži vienkārši – kā sāku rakstīt, tā plūda stāsts, kura galvenajai varonei drīz vien vairs nebija ar mani nekāda sakara. Pēc pusgada tā vairs faktiski nebija mana dienasgrāmata, bet klasesbiedrenes Marutas romantisko piedzīvojumu hronika – viņa ar neprātīgu četrpadsmitgadnieces aizrautību iemilējās fizikultūras institūta studentā, kas bija atsūtīts praksē uz mūsu skolu. Tāds Pjēra Brisa līdzinieks, tikai blonds. Neatceros, kā bijām uzzinājušas par viņa dzimšanas dienu, bet Maruta spēra soli, kas man nekad nebūtu ienācis prātā, – uzdāvināja viņam lielu plīša tīģeri. Tā arī nekad neesmu sapratusi, kas tur ir

ar tām sievietēm un mīkstajām rotaļlietām. Vēlākajos gados ne reizi vien ar izbrīnu uzklausīju savu draudzeņu stāstus, piemēram, par to, ka pēc strīda esot jauki parādīt labo gribu izlīgt, noliekot pie drauga durvīm groziņu ar ogām un plīša zilonīti. Mans vīrs dabūja rotaļu lācīti tikai laulības piektajā gadā, un vienīgi tāpēc, ka bijām kavējušies bērņības atmiņās un viņš sērīgi teica, ka viņam nekad neesot bijis *teddy bear*¹. Bērņības netaisnību vajadzēja labot.

Fizkultūrietis, vēl neko ļaunu nenojauzdams, smaidīgs nesa mīksto zvēru padusē uz skolotāju istabu. Tur pedagoģenes laikam atvēra viņam acis, jo pēc neilga laika viņš uzaicināja Marutu uz sarunu lielajā sporta zālē. Viņa aizgāja pārļaimīga, atgriezās sagrauta. Smukais latgalietis Vitālijs bija meitenei paskaidrojis, ka viņam esot jau divdesmit seši gadi un draudzene laukos. Ar to gan nekas nebeidzās. Maruta rakstīja vēstulītes, ko pamanījās iebāzt mīlas objekta vējjakas kabatā. Abas izsekojām Vitāliju līdz koplītnēm un dažas reizes pat tur dežurējām, cerot viņu ieraudzīt arī pēc prakses laika beigām. Klases puikas, kam glītā meitene gauži patika, pārdzīvoja savu mazgadību, līdz beidzot viens no viņiem saņēma, uzaicināja Marutu uz randiņu un izrādījās gana attapīgs, lai atsauktu viņu realitātē. Bet es pa to laiku biju viņas dzīvē izšķīdusi.

Tās klades sen vairs nav. Tādas arī vairs nav nopērkamas. Uz manas jaunās dienasgrāmatas vāka attēlota liela, zaļa varde ar nekaunīgu smaidiņu. Esmu nolēmusi

¹ Plīša lācītis (*angļu val.*)

rakstīt, lieki nekautrējoties no fantāzijām, jo mūsu reālā dzīvē ir tik ļoti ārējo apstākļu nosacīta un reizēm atbaidoši neglīta. Mūs ierobežo sabiedrībā valdošās normas, politiskā situācija, nauda, veselība, ģimenes attiecības, laikapstākļi un kas tik vēl ne. No realitātes, protams, var ik pa brīdim izvairīties, pārceļoties uz paralēlo pasauli domās, bet taisnība tam, kurš teicis, ka no realitātes sekām gan izvairīties nevar. Bet var sameloties, ja tas liek justies labāk. Piemēram, ja mans mīļais rudens sāks uzvesties kā ciemiņš, kas uzkavējas pārāk ilgi, proti, lietus līs un līs, tad mani nekas nekavēs rakstīt, ka eju pa saules apspīdētu taku, lai starp krāsainajām lapām atrastu apšu kundziņus un baravikas. Un ko man kāds var padarīt?

Šajā vietā paralēlā pasaule atļaujas iejaukties, sadzirdu kaut kādu murdoņu – kas tad tagad būs, ko tad mēs, ko mums darīt, neļaus dzīvot, vai? Tie ir manu iecerēto stāstu varoņi vēl aizmetnī. Ak, nomierinieties, nekur jūs nepaliksiet, laidīšu pa vienam ārā – uz papīra vai uz ekrāna, atkarībā no noskaņojuma. Tev, Zuzana, būs jāpagaida, tu jau vienā stāstā esi bijusi. Un tu, Kārli, vispār paklusē, jo hipsteri tevi negribēja. Klasīki gan paņēma, bet es tā steidzos tavu stāstu žurnālam laikā iesūtīt, ka aizmirsu tev piešķirt izskatu. Tagad man jāpadomā, kāds tad tu pēc skata esi, un steigšus jāraksta redaktoram, citādi paliksi kā bezsejains latviešu vīrieša spoks. Daina, tu arī jau esi bijusi žurnālā. Starp dienasgrāmatas lapām pirmie ienāks tie, par kuriem vēl neviens neko nezina. Un izdomātās gadalaiku hronikas protagoniste būšu es pati, man priekšroka. Tā ka nemaz te neburkšķiet!

Neesmu pārliecināta, vai gribu, lai citu acis redz visus ierakstus, vai pati vēlētos atkārtoti lasīt par bijušo, ko būtu labāk aizmirst. Varbūt tās realitātes sekas liks kaut ko iznīcināt. Nevar ne notikumus, ne sajūtas padarīt par nebijušiem, bet var to visu vismaz neturēt acu priekšā.

Te būs tas, kas palicis pāri.